

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

(58) 12

ZYGMUNT STRASZEWICZ

(1860—1927)

Zygmunt Straszewicz urodził się w 1860 r. w Tykocinie, gub. łomżyńska, w rodzinie ziemiańskiej. Jeden z jego braci, Ludwik, związany był w młodości z ruchem socjalistycznym w Galicji i występował jako oskarżony w procesie krakowskim Ludwika Waryńskiego. Z. Straszewicz uczył się początkowo w gimnazjum łomżyńskim, a po uzyskaniu matury podjął studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Jako student UW został oskarżony w 1881 r. o przynależność do socjalistycznej Gminy Warszawskiej, ale jego sprawa została umorzona.

Relegowany z UW w związku z tzw. apuchtinadą, wyjechał w lipcu 1883 r. do Szwajcarii. Po trzech latach studiów na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki w Zurychu uzyskał dyplom inżyniera mechanika. W październiku 1887 r. powrócił do Warszawy i zatrzymał się u swego brata Waleriana, kapitana artylerii w armii carskiej. Przez dwa lata wykładał matematykę w gimnazjum W. Górskiego w Warszawie. W połowie 1889 r. wyjechał powtórnie za granicę; początkowo pracował jako konstruktor w niemieckim przemyśle budowy maszyn w Berlinie i Magdeburgu, następnie przy budowie stacji elektrycznej we Włoszech.

W 1893 r. powrócił do kraju z zamiarem osiedlenia się na stałe w Warszawie. Wkrótce po powrocie został aresztowany pod zarzutem prowadzenia nielegalnej działalności oświatowej i osadzony w Cytadeli Warszawskiej, po czym zesłano go w trybie administracyjnym w głąb Rosji. Przez osiem lat pracował jako elektrotechnik w fabryce Dnieprowskiej w miejscowości Kamienskoje i w Kijowie. Po powrocie do Warszawy w 1902 r. zajął się działalnością dydaktyczną, naukową i popularyzatorską. Do 1916 r. wykładał rachunek różniczkowy i całkowy w Sekcji Technicznej Towarzystwa Kursów Naukowych (TKN), a do 1919 r. — matematykę i mechanikę w Szkole Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda. Od 1902 r. był stałym współpracownikiem *Przeglądu Technicznego*, a w 1909 r. nawet redaktorem tego pisma.

Od początku 1915 r., w ramach Komisji Politechnicznej TKN i Sekcji Szkół Wyższych zorganizowanej przy Wydziale Oświecenia Komitetu Obywatelskiego, brał żywy udział w pracach nad zorganizowaniem politechniki w Warszawie. W dniu 16 X 1915 r. Wydział Oświecenia zatwierdził jego kandydaturę na stanowisko rektora, a 15 XI t.r. Z. Straszewicz został mianowany pierwszym rektorem nowo powstałej Politechniki Warszawskiej (PW). Piastując tę godność w roku akad. 1915/16, był współorganizatorem Towarzystwa Bratniej Pomocy i Koła Elektryków oraz jednym z założycieli Towarzystwa Przyjaciół PW. Jako rektor PW Z. Straszewicz wykazał się odwagą i niezależnością charakteru wobec niemieckich władz okupacyjnych. W latach akad. 1917/18—1918/19 był prorektorem PW.

Od 1916 r. wykładał mechanikę teoretyczną na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki — BMiE (podzielonym w 1921 r. na dwa odrębne wydziały: Mechaniczny i Elektryczny). Wkrótce po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, znalazł się w pierwszym 38-osobowym gronie profesorów PW. W dniu 19 V 1919 r. uzyskał nominację na profesora zwyczajnego i objął Katedrę Mechaniki Teoretycznej, najpierw na Wydziale BMiE, później na Wydziale Mechanicznym. W roku akad. 1925/26, a więc u schyłku życia, zaczął dodatkowo prowadzić wykłady z ekonomii politycznej dla studentów Wydziału Mechanicznego. W dniu 9 IV 1926 r., w uznaniu zasług dla PW, został mianowany jej profesorem honorowym.

Prof. Z. Straszewicz posiadał gruntowną i wszechstronną wiedzę zarówno z dziedziny nauk ścisłych, matematycznych, przyrodniczych i technicznych, jak i z dziedziny nauk humanistycznych i ekonomicznych. Był autorem wielu rozpraw naukowych, artykułów publicystycznych i publikacji popularnonaukowych. W formie książkowej wydał m.in. „Światło elektryczne. Urządzenie i działanie instalacji prywatnych o prądzie stałym. Przewodnik dla monterów i właścicieli instalacji elektrycznych” (1899), „Środek ciężkości. Rozdział geometrii elementarnej” (1907), „Mechanika” (1912, wyd. 2 w 1922), „Nauka o ruchu. (Cynematyka i dynamika)” (1918, wyd. 2 w 1923), „Zbiór zadań z mechaniki” (1921) i „Statyka wykreślana” (1923).

Owocem jego studiów ekonomicznych, którym z upodobaniem się oddawał, stał się podręcznik akademicki „Zarys ekonomii politycznej” (1924) oraz wiele wcześniejszych artykułów publicystycznych, zamieszczanych m.in. w *Przeglądzie* (artykuły: „Maszyna a kultura”, „Miraże ekonomiczne” i in.), *Głosie Koła Ekonomicznego* przy Stowarzyszeniu Techników Polskich oraz w wydawnictwach Towarzystwa „Liga Pracy”, którego prof. Z. Straszewicz był założycielem i członkiem zarządu (publikacje: „Najważniejsze zadania szkoły”, „Od czego zależy bogactwo narodów”, „Rola przemysłu w niepodległej Polsce” i in.).

Liczne publikacje o charakterze popularyzatorskim zamieszczał m.in. w czasopismach: *Wszechświat* (artykuły: „Żegluga powietrzna”, „Przyipyływy i odpływy morskie”, „Znaczenie doświadczenia w geometrii” i in.), *Przegląd Techniczny* (artykuły: „O mierzeniu wilgotności i pary”, „Motory i maszyny unipolarne” i in.) i *Wektor* (artykuły: „Pole prędkości”, „Szkic propedeutyki geometrii” i in.).

W opinii współczesnych prof. Z. Straszewicz uchodził za niezrównanego pedagoga, wyróżniającego się prostotą, ścisłością i zwięzłością wykładu, szeroką skalą zainteresowań i rozległą kulturą umysłu. Zmarł 15 VIII 1927 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (237-IV-24).

Opracował Bogdan Gadomski